

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ

Кравченко О. М.

ВСТУП

Наукова розвідка (НР) присвячена аналізу адміністративно-правової охорони комерційної таємниці (КТ) в зарубіжних державах, а також адміністративно-правовим заходам охорони КТ та конфіденційної інформації (КІ) бізнесу від сучасних загроз в Україні. Більше того, внесенні пропозицій щодо вдосконалення законодавства України в сфері забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу, а саме шляхом прийняття в Україні закону про КТ, та внесенні поправок до інших нормативно-правових актів. Запропоновано нові поняття та їх визначення, а саме: комерційні секрети (КС) – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ) та ін.

До адміністративно-правових заходів забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу, належать такі способи захисту КТ та КІ бізнесу, що передбачають використання певного комплексу правових засобів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно контролюють таку бізнес інформацію яка має комерційну цінність.

Метою наукової розвідки є аналіз міжнародного досвіду адміністративно-правової охорони КТ та КІ бізнесу, а також можливе вдосконалення прогалін законодавства України в сфері охорони КТ та КІ бізнесу. Це потрібно для удосконалення адміністративно-правової охорони КТ та КІ бізнесу, а також законодавства України як сучасної європейської держави у забезпеченні сталого розвитку промисловості та інновацій.

Методологічною основою роботи є сукупність наступних методів дослідження: логіко-семантичний – для удосконалення понятійно-категоріального апарату, зокрема, термінів: «комерційна таємниця», «конфіденційна інформація» та ін.; компаративного аналізу – для зіставлення концепцій щодо сутності та розвитку адміністративно-правової охорони КТ і КІ бізнесу в Україні; формально-юридичний – для розкриття системи норм права України, пов'язаних із адміністративно -правовою охороною КТ та КІ бізнесу; порівняльно-

правовий – для дослідження міжнародного досвіду нормативно-правової охорони КТ та КІ бізнесу від сучасних загроз.

Запропоновано нові поняття і пропозиції щодо вдосконалення наявних термінів, та інші аспекти щодо КТ та КІ бізнесу, а саме:

1) **Наукова розвідка (НР)** – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального), проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту у складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків;

2) **Самохист** – це втілення та реалізація своїх здібностей або талантів. Самохист свого права інтелектуальної власності, а саме комерційної таємниці (КТ) як об'єкта права інтелектуальної власності.

3) **Бізнес-шпигунство (БШ)** – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів;

4) **Технічне бізнес-шпигунство (ТБШ)** – це незаконний збір комерційно цінної інформації для бізнесу, шляхом зняття цієї інформації ТБШ за допомогою спеціальних технічних засобів;

5) **Комерційні секрети (КС)** – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ);

6) **Комерційна таємниця (КТ)** – це комерційно цінна інформація; суб'єкт господарювання є власником технічної, організаційної інформації або інших КС, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона не відома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів для її захисту;

7) **Конфіденційна інформація (КІ)** – це інформація, в тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

8) Враховуючи присутність в законодавчому визначенні КІ згадки про юридичну особу, певний бізнес може секретити свою комерційно цінну інформацію під грифами: «КІ» або «КТ». Тому, потрібно чітко розмежувати поняття «КІ про фізичну особу» від юридичного поняття «КІ бізнесу», для вдосконалення понятійно-категоріального апарату законодавчої бази України. **Конфіденційна інформація бізнесу**

(КІ бізнесу) – це комерційно цінна інформація в сфері бізнесу, яка може негативно впливати на прибуток певного підприємства у разі її витоку.

9) **Конфіденційна інформація про фізичну особу (КІ про фізичну особу)** – це інформація про фізичну особу (персональні дані, місце робот, склад сім'ї та ін.), ділова репутація, сімейні секрети, та інша інформація про фізичну особу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізується міжнародний досвід охорони КТ та КІ бізнесу, таких вчених як Лідія Лундштедт, Будіоно Гатут Л. та Савітрі Ні Нйоман. Нами запропоновано, щодо необхідності подальших наукових розвідок в сфері адміністративно-правових заходів забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу в Україні.

1. Міжнародний досвід нормативно-правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу

Лідія Лундштедт зазначає, що можливість отримати транскордонний захист у судах держав-членів ускладнюється різними доктринальними основами захисту комерційної таємниці і той факт, що порушення комерційної таємниці можуть мати місце в договірних та інших контекстах. Крім того, якщо носій комерційної таємниці порушує справу по відношенню до колишнього працівника то певні корпоративні правила вплинуть на вибір суду і застосовне право. Іншим ускладнюючим фактором є те, що в деяких випадках юрисдикція та застосовне право базуються на місці пошкодження, яке важко локалізувати, оскільки комерційні таємниці є нематеріальними та можуть бути придбані, розкриваються та використовуються повсюдно. Ще один сполучний фактор, який важко локалізувати – місце виконання зобов'язань щодо конфіденційності та зобов'язань обмежити використання комерційної таємниці. Більше того, підсудні можуть перебувати в різних державах, і може бути важко об'єднати їх усі в одному провадженні та за одним законом. У світлі цієї складності не дивно, що транскордонні розгляд комерційної таємниці в ЄС вважається надзвичайно складним¹.

Вчена зазначає, що включення захисту комерційної таємниці в угоду про ІВ додає плутанина щодо правильної класифікації комерційної таємниці. ТРІПС на власний розсуд для членів СОР рекомендує

¹ Lydia Lundstedt. Cross-Border Trade Secret Disputes in the European Union : Jurisdiction and Applicable Law Elgar Monographs in Private International Law. UK : 2023. 289 с.

щодо того, як цей захист надається. Доктринальні основи та рівні захисту на міжнародній стадії відрізняються. Тому захист, доступний під закони третіх країн можуть відрізнятися від тих, які діють відповідно до законодавства держав-членів. Залежно від третьої країни рівень захисту може бути більш-менш надійним¹.

Лідія Лундштедт стверджує, що охорона комерційної таємниці відіграє важливу роль в економічній, політичній і соціальній політиці держави (або регіонального економічного та політичного союзу, як ЄС). У відкритому та демократичному суспільстві відправною точкою є вільний потік інформації та ідей. При визначенні форми та рівня охорони комерційної таємниці, держави повинні враховувати (часто конституційні) норми про свободу інформації, свободу конкурувати та керувати бізнесом, мобільність і конфіденційність працівників. Цілі політики та охорона комерційної таємниці, відрізняються залежно від соціального, політичного та економічного середовища кожної окремо взятої держави².

Нами раніше було досліджено, що в англійському праві використовуються три принципи, які застосовуються до будь-якого порушення в сфері КТ та КІ бізнесу:

а) якщо інформація передається на умовах конфіденційності, то особа, що одержала її, не має права використовувати або розкривати цю інформацію з метою створення конкуренції власнику інформації;

б) якщо доведено, що відповідач умисно або ненавмисно розкрив конфіденційну інформацію без згоди власника, він визнається винним в порушенні прав власника інформації;

в) особа, що отримала конфіденційну інформацію, не має права використовувати її раніше, ніж власник інформації, для зайняття найбільш вигідних позицій, навіть якщо зміст цієї інформації був опублікований або може бути встановлений третіми особами шляхом власних досліджень. Передбачається, що власник КТ повинен мати певну перевагу над всією рештою осіб і бути упевненим, що не запізниться на старті в умовах жорсткої конкуренції. Ці принципи мають узагальнений характер і можуть змінюватися та доповнюватися залежно від конкретних справ, обставин та ін. При порушенні КТ до порушника застосовуються такі заходи:

² Lydia Lundstedt. Cross-Border Trade Secret Disputes in the European Union: Jurisdiction and Applicable Law Elgar Monographs in Private International Law. UK: 2023. 289 с.

г) винесення ухвали суду, яка може мати «проміжну» (слугує лише для запобігання подальшому спричиненню шкоди до прийняття остаточного рішення по справі) або «постійну» дію;

г) взяття відповідачем зобов'язання під присягою передати позивачу або знищити фізичні об'єкти, в які втілені ноу-хау або торговий секрет (позивач може на власний розсуд вибрати ту або іншу міру);

д) компенсація за збитки або упущену вигоду, які стали результатом порушення зобов'язань про конфіденційність³.

Встановлено, що в швейцарському праві передбачені цивільно-правові і кримінально-правові санкції за порушення правил добросовісної конкуренції. При цьому наявність збитку для конкурента далеко не завжди є умовою настання відповідальності: незаконними можуть вважатися також дії, що не призвели до виникнення збитку, але загрожують його спричинити. Що стосується вини порушника, то вона розглядається судовою практикою як умова відповідальності постільки, оскільки початковим критерієм для її накладання є добра торгова практика або добра воля, тобто об'єктивний критерій. Таким чином, як умова настання відповідальності за порушення правил добросовісної конкуренції виступає протиправність і винність дій порушника³.

У цьому плані викликає інтерес ч. 1 ст. 273 КК Нідерландів, котра передбачає відповідальність для того, хто умисно розкриває особливу інформацію, пов'язану з комерційною чи промисловою організацією або організацією сфери обслуговування, у якій винна особа працює або працювала, за умови, що вона зобов'язана була зберігати інформацію в таємниці. Не викликає сумнівів і та обставина, що цивільне і трудове законодавство України повинне чітко регулювати взаємовідносини між роботодавцем і звільненим працівником з приводу збереження останнім комерційної таємниці, яка стала йому відомою під час здійснення трудової діяльності⁴.

В Польщі в законі «Про боротьбу з недобросовісною конкуренцією» 1993 р. передбачена охорона виробничих секретів підприємства. Відповідно до цього Закону під виробничим секретом розуміється неоприлюднена технічна, технологічна, комерційна або організаційна інформація підприємства, відносно якої підприємець вжив заходів щодо охорони конфіденційності. При цьому недобросовісною конкуренцією є передача, оприлюднення або використання інформації, що є виробничим секретом, або її отримання від неуповноваженої особи, якщо це загрожує істотним інтересам підприємства⁴.

³ Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

Цікаво відмітити, що парламент Німеччини у березні 2019 року прийняв закон, що стосується охорони комерційної таємниці, де реалізує Директиву (ЄС) 2016/943 Європейського парламенту в тому числі про охорону комерційної таємниці⁴. У Швеції є спеціальний закон – Закон про правову охорону торгових секретів.

В 2016 році у Сполучених Штатах Америки був прийнятий Defend Trade Secrets Act of 2016 (DTSA) – Закон про комерційну таємницю (Закон). Закон передбачає можливість притягнення до відповідальності співробітників і підрядників за розголошення КТ певної фірми. Якщо раніше кожен штат встановлював правила захисту КТ окремо, то тепер це питання врегульоване і на федеральному рівні. Дія Закону поширюється на КТ, пов'язані з продуктами і послугами, які використовуються між штатами, а також у зовнішній торгівлі та ін⁵.

Вчені з Індонезії Будіоно Гатут Л. та Савітрі Ні Нйоман вважають, що бізнес-шпигунство є дуже важливим як джерело точної інформації про стан компанії в бізнес-конкуренції. Бізнес-шпигунство може допомогти керівникам компанії прийняти правильне рішення. Більшість компаній ведуть бізнес-шпигунство з Європи, Росії, Китаю, Тайваня, Південної Кореї, Ізраїлю і Японії, технологію яких хочуть опанувати розвинені країни, зокрема США. Володіння технікою вважається важливим для збільшення конкурентних переваг виробництва та торгівлі. Безпека інформації є найважливішою для запобігання шпигунському бізнесу. Кожен менеджер повинен розуміти, що компанія поставила управління інформаційною безпекою Стандартні процедури системи (ISMS) в компанії. Компанія здійснила бізнес-шпигунство, щоб зберегти виживання прогресу бізнесу, якщо це не порушує етику та пристойність ведення бізнесу. Бізнес-шпигунство може допомогти в розвитку та підтримці бізнес-конкуренції підприємства, незалежно від того, виграють сторони чи програють⁶.

Підводячи підсумки аналізу можна стверджувати, що на базі міжнародного досвіду нормативно-правової охорони КТ або КІ бізнесу, пропонуємо прийняти в Україні відповідний закон про охорону КТ та КІ бізнесу, на кшталт який розробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою.

⁴ Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. OJ L 157, 15.6.2016. P. 1–18. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943> (дата звернення: 21.11.2023).

⁵ Defend Trade Secrets Act of 2016. URL: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/1890/text> (дата звернення: 21.11.2023).

⁶ Budiono Gatut L., Sawitri Ni Nyoman. Strategic Business Espionage: An Ethics and Business Practices to Gain Opportunity or Community Problems. *Studies in Business and Economics*. 2017. № 12 (1). С. 29–39. DOI:10.1515/sbe-2017-0003

2. Адміністративно-правова охорона комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні

До адміністративно-правових заходів забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу, належать такі методи захисту КТ та КІ бізнесу, що передбачають використання певного комплексу нормативно-правових засобів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно контролюють таку бізнес інформацію яка має комерційну цінність. Запропоновано такі заходи забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу: створення пропускового режиму де циркулює КТ та КІ бізнесу; режим оформлення допуску до КТ та КІ бізнесу; режим доступу до КТ та КІ бізнесу; створення режимно-секретного відділу КТ та КІ бізнесу; спеціальні перевірки працівників, що безпосередньо працюють із КТ та КІ бізнесу; технічне забезпечення захисту КТ та КІ бізнесу; інші заходи забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу.

Встановлено про нагальність потреби в законних методах протидії бізнес-шпигунству (БШ), а також вдосконаленні адміністративно-правової охорони КТ та КІ бізнесу в Україні. Також важливим є створення на певній фірмі, відділів конкурентної контррозвідки бізнесу, а також відділу конкурентної розвідки бізнесу (або просто служба безпеки підприємства – СБП). Основними функціями конкурентної контррозвідки бізнесу є: перевірка персоналу підприємства, установи чи організації, в тому числі із залученням поліграфа, а також інші методи можливого виявлення комерційних шпигунів чи їх агентів, завербованих осіб конкурентами та ін.; використання технічних засобів зняття інформації на підприємстві, установі чи організації для моніторингу персоналу, гостей та ін., а також технічного захисту інформації, що має комерційну цінність; комбіновані методи та ін.

Конкурентна розвідка – це збір відкритої інформації про конкурентів, а саме повинна використовувати виключно законні методи у своїй діяльності. На відміну від комерційного, економічного, промислового, бізнес-шпигунства, які відповідно у своїй діяльності використовують незаконні методи які заборонені законом.

Конкурентна контррозвідка підприємства, установи та організації – це підрозділ служби безпеки підприємства (СБП), який повинен виявляти комерційних шпигунів та їх агентів, застосовувати технічні засоби на підприємстві з метою виявлення шляхів можливого витоку інформації, яка має комерційну цінність для бізнесу.

Більш детально ознайомитись із системою забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу, запропонованою нами можна нижче (таблиця 1).

Таблиця 1

**Система забезпечення охорони комерційної таємниці
та конфіденційної інформації бізнесу**

Нормативно-правовий метод охорони КТ та КІ бізнесу	Організаційний метод охорони КТ та КІ бізнесу	Технічний метод захисту КТ та КІ бізнесу	Інші законні методи забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу
Статут підприємства (де прописують, що запроваджується режим безпеки КТ та КІ бізнесу)	Створення пропускового режиму де циркулює КТ та КІ бізнесу	Створення технічного відділу безпеки КТ та КІ бізнесу	Створення відділу «бізнес-розвідки»
Колективний договір (де прописуються правила нерозголошення КТ та КІ бізнесу та відповідальність за їх порушення)	Режим оформлення допуску до КТ та КІ бізнесу	Заходи забезпечення відеоспостереженням, сигналізацією, та іншими сучасними технічними пристроями приміщень та будівель де циркулює КТ та КІ бізнесу	Моніторинг відкритої інформації про конкурентів
Положення про КТ та КІ бізнесу та правила її збереження	Режим доступу до КТ та КІ бізнесу	Система безпеки із усіма технічними приладами будівель, де міститься КТ та КІ бізнесу для захисту від ТБШ	Інші законні методи бізнес-розвідки
Положення про дозвільну систему доступу виконавців до документів і відомостей, що становлять КТ та КІ бізнесу	Режимно-секретний відділ безпеки КТ та КІ бізнесу	Електромагнітне екранування приміщень де міститься КТ та КІ бізнесу, для захисту від ТБШ	Створення відділу «бізнес-контр-розвідки»
Про режим роботи працівників із даними, що становлять КТ та КІ бізнесу	Спеціальні перевірки працівників, що безпосередньо працюють із КТ та КІ бізнесу	Створення надійної системи захисту комп'ютерної техніки, мереж де циркулює КТ та КІ бізнесу для захисту від ТБШ	Протидія бізнес-шпигунству, та бізнес-розвідці конкурентів
Інші нормативно-правові методи забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу	Інші заходи забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу	Інші технічні заходи забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу	Протидія технічному-шпигунству

Як ми вже зазначали, що комерційне, економічне, промислове шпигунство – це здобування інформації яка має комерційну цінність незаконними методами. Бізнес-шпигуни для здобування комерційно цінної інформації (контрагента або іншого цікавого їм бізнесу) використовують, як правило, такі незаконні методи: технічні (застосування технічних засобів ТБШ для зняття комерційно цінної інформації іншого бізнесу); агентурні (вербування на компроматі або в інший спосіб, наприклад, шляхом підкупу працівників іншого бізнесу, засилання агента / працівника або ін.). Потрібно зазначити, що перших осіб (власник, глава правління, генеральний директор, директор) не вербують, а починають із других осіб, третіх та інших до приближності; комбіновані; та ін.

Саме тому для захисту КТ та КІ бізнесу потрібно підходити досить ретельно, використовувати надійні технічні засоби, а також ретельно добирати персонал та ін.

Отже, для надійної адміністративно-правової протидії бізнес-шпигунству та іншим сучасним загрозам бізнесу в Україні потрібно прийняти відповідний закон про охорону КТ (на кшталт запропонованого нами⁷). Наприклад, так зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою. Встановлено, що для успішного захисту КС бізнесу в Україні потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні та технічні методи захисту від бізнес-шпигунства. Держава через органи владних повноважень має стимулювати та всіляко допомагати бізнесу в охороні та захисту КТ(КС) для успішного зростання економіки нашої держави.

Окремо потрібно зазначити про суб'єкти владних повноважень та державні органи, які повинні сприяти в охороні КТ або КІ бізнесу в Україні. Серед суб'єктів владних повноважень, що стосуються охорони КТ або КІ бізнесу, можна вказати такі як: Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство економіки України, Міністерство культури та інформаційної політики, Антимонопольний комітет України, органи внутрішніх справ, зокрема органи: Національної поліції, Державна фіскальна служба України, Служба безпеки України, Державне бюро розслідувань України, Бюро економічної безпеки України та ін.

В статті 21 Закону України «Про інформацію» інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною вважається інформація про фізичну особу, а також

⁷ Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Більше того, конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом⁸.

В ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації» вказано, що конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Розпорядники інформації, визначені ч. 1 ст. 13 цього Закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Де в ст. 8 зазначено визначення таємної інформації як інформації, доступ до якої обмежується відповідно до ч. 2 ст. 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству й державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, банківську в тому числі й комерційну таємницю⁹.

Нами встановлено, що визначення КТ міститься в Цивільному кодексі України (ЦКУ), а також у Господарському кодексі України (ГКУ), але, на наш погляд, потребує удосконалення. У ст. 505 ЦКУ зазначено, що КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складників є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію¹⁰. А в ст. 162 ГКУ зазначено наступне, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних

⁸ Про інформацію : Закон України. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

⁹ Про доступ до публічної інформації : Закон України. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

¹⁰ Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312> (дата звернення: 18.11.2023).

підставах, а володілець інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності¹¹.

Юридичні терміни на кшталт «володілець КТ» (ГКУ), «особа» (ЦКУ), на наш погляд, потрібно замінити на термін «власник КТ», як ми і запропонували в проєкті Закону України «Про комерційну таємницю»¹².

В ст. 505 ЦКУ вживається термін «особа», але незрозуміло, яку «особу» має на увазі законодавець, а саме: юридичну особу чи фізичну особу. На нашу думку, потрібно чітко зазначити в ст. 505 ЦКУ, що саме юридична особа, і сформулювати його наприклад так: КТ є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона загалом чи в певній формі та сукупності її складників є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних наявним обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих юридичною особою, яка законно контролює цю інформацію¹¹.

У ст. 162 ГКУ зазначено, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володілець інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності. Тут, окрім не зовсім коректного, на нашу думку, терміна «володілець КТ» (змінити на «власник КТ»), потрібно прибрати згадки про конфіденційність, адже конфіденційна інформація – це інформація про фізичну особу, а не юридичну особу. І сформулювати визначення КТ в ст. 162 ГКУ наприклад так: суб'єкт господарювання, що є власником технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів до її охорони¹³.

¹¹ Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> (дата звернення: 18.11.2023).

¹² Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

¹³ Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> (дата звернення: 18.11.2023).

Ми з'ясували, що давно назріла потреба у прийнятті окремого правового акта, в якому мають бути врегульовані питання створення, використання, збереження, розголошення КТ та КІ бізнесу, визначення КТ, її ознаки, умови правової охорони, перелік відомостей, що становлять / не становлять КТ, виникнення у бізнесу права на КТ, можливість занесення на баланс певного бізнесу як нематеріального активу КТ, процедура розкриття КТ та КІ бізнесу правоохоронним та контролюючим органам, відповідальність органів владних повноважень за розголошення КТ та КІ бізнесу в Україні, охорона та захист останньої та інші питання, що стосуються КТ та КІ бізнесу в Україні. Нами встановлено, що самим ефективним заходом забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу в Україні є захист, що здійснюється самим певним бізнесом шляхом локальних заходів та прийняття локальних нормативно-правових (корпоративних) актів. При цьому система заходів забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу в Україні повинна включати різноманітні заходи забезпечення захисту – правові, організаційні, технічні та інші законні заходи. Оскільки ефективна безпека КТ та КІ бізнесу в Україні як об'єкта права інтелектуальної власності можливий лише за ефективного поєднання зазначених вище заходів забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу в Україні. Проведений аналіз нормативно-правових заходів забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу в Україні дозволяє дійти висновку щодо необхідності подальшої законодавчої, науково-дослідної роботи та постійної розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи організації захисту КТ та КІ бізнесу в Україні

Пропонуємо такі сучасні нормативно-правові заходи забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу в Україні, а саме:

1. Власник інформації, яка має комерційну цінність, сам визначає на власний розсуд, чи буде інформація, що має комерційну цінність, належати до КТ або КІ бізнесу.

2. Власник інформації, яка має комерційну (економічну) цінність, власноруч встановлює заходи забезпечення охорони та захисту такої інформації (яка має комерційну цінність), та інші аспекти пов'язані з охороною КТ або КІ бізнесу. А саме: юридичні заходи забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу; організаційні забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу; технічні забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу та ін. забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу.

3. Власник інформації, яка має комерційну цінність, встановлює терміни засекречування КТ або КІ бізнесу, коло осіб, які можуть бути ознайомлені із вказаною інформацією (на договірних засадах) та інші аспекти забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу.

Отже до нормативно-правових заходів належать такі способи забезпечення охорони та захисту КТ та КІ бізнесу, що передбачають використання певного комплексу правових засобів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно контролюють таку інформацію. До них слід віднести розробку і прийняття локальних нормативних актів: Перелік відомостей, які становлять КТ та КІ бізнесу, Положення про КТ та КІ бізнесу, Інструкцію, яка зобов'язує співробітників певного бізнесу дотримуватися режиму нерозголошення КТ та КІ бізнесу, Угоду про нерозголошення КТ та КІ бізнесу та інші законні методи забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу в Україні.

Як вже було зазначено вище, сучасний бізнес сам розробляє ряд нормативно-правових документів для врегулювання трудових відносин із працівниками із приводу забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу, що була надана їм для виконання певних трудових обов'язків.

Зазначені вище заходи забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу, носять наступні характерні дії:

1) працівники, які мають справу із КТ та КІ бізнесу зобов'язані зберігати її в секреті; особи, які отримали доступ до неї повинні бути попереджені, що така інформація є КТ та КІ бізнесу, і зобов'язані зберігати її в секреті (не розголошувати третім особам), а також нести відповідальність за недотримання її в секреті. Найчастіше така відповідальність передбачається у трудовому договорі або укладеному окремому договорі із певним працівником щодо забезпечення секретності щодо КТ та КІ бізнесу;

2) певний бізнес, який законно контролює КТ та КІ бізнесу повинен передбачити в контракті зі своїми контрагентами, яким надається доступ до неї, обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам і передбачити відповідальність за порушення секретності щодо КТ та КІ бізнесу. Одним із способів фіксації обов'язку щодо збереження такої секретності є проставлення на відповідних документах грифу «КТ» або «КІ»;

3) підприємство, установа або організація яка законно контролює КТ та КІ бізнесу повинне прийняти необхідні заходи безпеки по недопущенню несанкціонованого доступу третіх осіб до неї, зокрема, що перешкоджають бізнес-шпигунству. Недотримання цих умов може бути перешкодою для надійної безпеки КТ та КІ бізнесу. Потрібно відзначити, що ця умова є обов'язковою для доказування в суді при виникненні спору щодо витоку КТ та КІ бізнесу.

Таким чином, організаційно-правовими заходами забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу є оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують безпеку КТ та КІ бізнесу – наказ, статут, трудові контракти та угоди, правила внутрішнього розпорядку, які

передбачають обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам, а також встановлюють відповідальність за порушення КТ та КІ бізнесу. Зазначені вище заходи збереження в безпеці КТ та КІ бізнесу, мають дуже важливе значення, оскільки є правовою основою для залучення до відповідальності працівника, якщо мало місце розголошення ним інформації, що становить КТ та КІ бізнесу.

Підсумовуючи можемо зазначити наступне, що стосовно КТ в Україні потрібно прийняти відповідний закон про КТ, щоб врегулювати усі аспекти забезпечення заходів безпеки КТ, так зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою.

А щодо КІ, вважаємо за доцільне в законодавчому визначенні КІ прибрати згадки про юридичну особу. І сформулювати його наприклад так: конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

Враховуючи присутність в законодавчому визначенні КІ згадки про юридичну особу, певний бізнес може секретити свою комерційно цінну інформацію під грифом «КІ». Саме тому, потрібно чітко розмежувати поняття «КІ про фізичну особу» та поняття «КІ бізнесу», для вдосконалення понятійно-категоріального апарату законодавчої бази України.

КІ про фізичну особу – це інформація про фізичну особу (персональні дані, місце робот, склад сім'ї та ін.), ділова репутація, сімейні секрети. Відповідно до Закону України (ЗУ) «Про захист персональних даних», де зазначено, що цей ЗУ регулює правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямований на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на невтручання в особисте життя, у зв'язку з обробкою персональних даних. Де у ст.22 зазначено, що контроль за додержанням законодавства про захист персональних даних у межах повноважень, передбачених законом, здійснюють такі органи: 1) уповноважений; 2) суди. В ст. 24 зазначено забезпечення захисту персональних даних, а саме зазначені наступні заходи:

– володільці, розпорядники персональних даних та треті особи зобов'язані забезпечити захист цих даних від випадкових втрати або знищення, від незаконної обробки, у тому числі незаконного знищення чи доступу до персональних даних;

– в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, а також у володільцях чи розпорядниках персональних даних, що здійснюють обробку персональних даних, яка підлягає повідомленню відповідно до цього Закону, створюється (визначається) структурний

підрозділ або відповідальна особа, що організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних при їх обробці¹⁴.

Потрібно розмежувати поняття «КІ про фізичну особу» та поняття «КІ бізнесу», для вдосконалення понятійно-категоріального апарату законодавчої бази України.

Більше того, потрібно розмежувати поняття «конфіденційна інформація про фізичну особу (КІ про фізичну особу)» та «конфіденційна інформація бізнесу (КІ бізнесу)», так як до кожного із них потрібно використовувати різні методи захисту від витоку такої інформації, та інших загроз. Враховуючи присутність в законодавчому визначенні КІ згадки про юридичну особу, певний бізнес може секретити свою комерційно цінну інформацію під грифом «КІ» або «КТ». Саме тому, потрібно чітко розмежувати поняття «КІ про фізичну особу» від юридичного поняття «КІ бізнесу» для вдосконалення понятійно-категоріального апарату законодавчої бази України.

КІ бізнесу – це комерційно цінна інформація в сфері бізнесу, яка може негативно впливати на прибуток певного підприємства у разі її витоку. На сьогодні, підприємець може секретити свою комерційно цінну інформацію під грифом «КТ» або «КІ»(звісно тут потрібно додати бізнесу).

КІ про фізичну особу – це інформація про фізичну особу (персональні дані, місце робот, склад сім'ї та ін.), ділова репутація, сімейні секрети, та інша інформація про фізичну особу.

Щодо КТ або КІ бізнесу, яка циркулює відповідно до законодавства України в суб'єктах владних повноважень, правоохоронних або контролюючих органах, пропонуємо таку інформацію з обмеженим доступом віднести до службової інформації. Це потрібно для збереження секретності КТ або КІ бізнесу, від можливого витоку або розголошення такої інформації із зазначених вище державних органів.

ВИСНОВКИ

Для вирішення поставленої мети, а саме важливості ролі адміністративно-правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу, для забезпеченні сталого розвитку промисловості, запропоновано наступне:

– на базі міжнародного досвіду охорони КТ та КІ бізнесу, запропоновано прийняти в Україні відповідний закон про охорону КТ, на

¹⁴ Про захист персональних даних : Закон України. / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

кшталт який розробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою;

– визначено систему адміністративно-правових заходів забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу, а саме: заходи, що здійснюються з метою охорони КТ та КІ бізнесу органами державної влади; заходи кримінальної, адміністративної відповідальності та ін;

– розкрито роль адміністративно-правової охорони КТ та КІ бізнесу в Україні, які полягають: у прийнятті закону про охорону комерційної таємниці в Україні; охороні КТ та КІ бізнесу в першу чергу самим бізнесом; самозахисті бізнесу; оформленні на підприємстві документів, що забезпечують охорону та захист КТ та КІ бізнесу; судовому захисті та іншій адміністративно-правовій охороні.

Встановлено, що для удосконалення організаційно-правового забезпечення заходів охорони і захисту КТ та КІ бізнесу в Україні, потрібно використовувати наступні сучасні методи, а саме:

– юридичні заходи з метою правової охорони КТ або КІ бізнесу оформляються наступні документи: статут підприємства (де прописують, що запроваджується режим КТ або КІ бізнесу); засновницький договір; колективний договір; положення про КТ та правила її збереження; положення про дозвільну систему доступу виконавців до документів і відомостей, що становлять КТ бізнесу; про режим роботи працівників із даними, що становлять КТ;

– організаційні, щоб захистити інформацію, яка є важливою для бізнесу обмежують доступ до неї осіб, які не повинні мати доступ до такої, шляхом створення відповідного режимного підрозділу, або якщо це мале підприємство, залученням відповідальної однієї особи або кількох;

– технічні з метою захисту інформації, що має комерційну цінність для бізнесу використовують різноманітні технічні пристрої, обладнання, програми та ін. В тому числі для надійної протидії ТБШ.

Відповідальність за незаконне розголошення чи інші неправомірні дії, щодо КТ та КІ бізнесу в Україні, передбачені у наступних нормативно-правових актах: Кримінальному кодексі України (ст. 231–232); Кодексі України про адміністративні правопорушення (ст. 164 п. 3); Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (глава 4).

Більше того, для удосконалення заходів забезпечення адміністративно-правової охорони КТ та КІ бізнесу в Україні, потрібно прийняти відповідний закон про КТ (на кшталт, який був нами запропонований¹⁵). Для детального ознайомлення із системою

¹⁵ Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

забезпечення заходів охорони КТ та КІ бізнесу, нами запропонована таблиця № 1.

Комерційну таємницю (КТ) або конфіденційну інформацію (КІ) бізнесу, яка циркулює відповідно до законодавства України в суб'єктах владних повноважень, правоохоронних або контролюючих органах, на наш погляд потрібно віднести до службової інформації. Це потрібно для збереження в секретності КТ або КІ бізнесу, від можливого витоку або розголошення такої інформації із зазначених вище державних органів.

АНОТАЦІЯ

Наукова праця присвячена аналізу адміністративно-правової охорони комерційної таємниці (КТ) в зарубіжних державах, а також адміністративно-правовим заходам охорони КТ та конфіденційної інформації (КІ) бізнесу від сучасних загроз в Україні. Більше того, внесенні пропозицій щодо вдосконалення законодавства України в сфері забезпечення безпеки КТ та КІ бізнесу, а саме шляхом прийняття в Україні закону про КТ, та внесенні поправок до інших нормативно-правових актів. Метою наукової праці є аналіз міжнародного досвіду адміністративно-правової охорони КТ та КІ бізнесу, а також можливе вдосконалення прогалин законодавства України в сфері охорони КТ та КІ бізнесу. Це потрібно для удосконалення адміністративно-правової охорони КТ та КІ бізнесу, а також законодавства України як сучасної європейської держави у забезпеченні сталого розвитку промисловості та інновацій.

Для вирішення поставленої мети запропоновано наступне:

- на базі міжнародного досвіду охорони комерційної таємниці бізнесу, запропоновано прийняти в Україні відповідний закон про охорону КТ, на кшталт який розробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою;

- визначено систему адміністративно-правових заходів забезпечення охорони КТ та КІ бізнесу, а саме: заходи, що здійснюються з метою охорони КТ та КІ бізнесу органами державної влади; заходи кримінальної, адміністративної відповідальності та ін;

- розкрито роль адміністративно-правової охорони КТ та КІ бізнесу в Україні, які полягають: у прийнятті закону про охорону комерційної таємниці в Україні; охороні КТ та КІ бізнесу в першу чергу самим бізнесом; самозахисті бізнесу; оформленні на підприємстві документів, що забезпечують охорону та захист КТ та КІ бізнесу; судовому захисті та іншій адміністративно-правової охороні.

Розгорнуті пропозиції в забезпеченні заходів охорони і захисту КТ та КІ бізнесу, було розкрито нами у попередніх наукових розвідках (НР)¹⁶.

¹⁶ Кравченко О. М. Адміністративно-правова охорона комерційних секретів бізнесу. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах* : колект. моногр. м. Рига, Латвія : Baltija Publishing, 2023. С. 449–464. DOI: 10.30525/978-9934-26-320-0-22

Кравченко О. М. Бізнес-шпигунство. *Сучасна парадигма публічного та приватного права в умовах сталого розвитку* : колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 353–376 DOI: 10.30525/978-9934-26-331-6-16

Кравченко О. М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110–116. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-2-18

Кравченко О. М. Confidential information and trade secret as restricted information in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 3. С. 45–52. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-3-6

Кравченко О. М. Охорона конфіденційної інформації в Україні. *Екологічне право*. 2022. № 3–4. С. 29–31. DOI: 10.37687/2413-7189.2022.3-4-4.6

Кравченко О. М. Удосконалення охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні для інтеграції в Європейське бізнес-середовище. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6. Т. 1. С. 211–220. DOI: 10.51989/nul.2022.6.1.29

Кравченко О. М. Інтеграція стандартів охорони комерційної таємниці України до європейського бізнес-середовища. *Ампаро*. 2022. Спецвипуск. Т. 1. С. 175–181. DOI: 10.26661/2786-5649-2022-spec-1-25

Кравченко О. М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Екологічне право*. 2023. № 1–2. С. 24–29. DOI: 10.37687/2413-7189.2023.1-2.4

Кравченко О. М. Інтеграція стандартів охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці України до стандартів Європейського Союзу. *Південноукраїнський юридичний часопис*. 2022. № 4. Т. 2. С. 189–195. DOI: 10.32850/sulj.2022.4.2.29

Кравченко О. М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4 (81). С. 98–104. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-98-104

Кравченко О. М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск. № 1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475

Кравченко О. М. International experience of regulatory and legal protection of commercial business secrets. *Philosophy, economics and law review*. 2023. № 1. С. 285–295. DOI: 10.31733/2786-491X-2023-1-285-295

Кравченко О. М. Організаційно-правові заходи забезпечення охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. № 3. Т. 34 (73). 2023. С. 48–53. DOI: 10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/09

Кравченко О. М. Удосконалення організаційно-правового забезпечення охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. *Екологічне право*. 2024. № 1–4.

Кравченко О. М. Розмежування понять «конфіденційна інформація бізнесу» та «конфіденційна інформація про фізичну особу». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Спецвипуск № 1.

Кравченко О. М. Сучасний стан нормативно-правової охорони комерційної таємниці в Україні. *Цивільне право і процес: витоки, здобутки та перспективи розвитку* : матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.12.2020). Київ : Київський регіональний науковий центр НАПрН України, 2020. С. 105–108.

Кравченко О. М. Розвідувальна таємниця. *Права людини, демократія, правосуддя: проблеми, досягнення, перспективи* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 10.12.2020). Київ : Центр учбової літератури, 2020. С. 59–60.

Кравченко О. М. Розвідувальна таємниця як новий вид таємної інформації в Україні. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 38–41.

Кравченко О. М. Комерційна таємниця. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–61.

Кравченко О. М. Дистинкція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею. *Право та закон: теорія, методологія, практика* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 35–38.

Кравченко О. М. Конкурентна розвідка та конкурентна контррозвідка підприємства, установи чи організації. *Модернізація інститутів держави і права під впливом глобалізації* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 25.11.2021). Київ : Центр учбової літератури, 2021. С. 57–62.

Кравченко О. М. Intelligence secret in Ukraine. *Роль права та закону в громадянському суспільстві* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (Харків, 18–19.02.2022). Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2022. С. 61–65.

Кравченко О. М. Конфіденційна інформація в Україні. *Права держава в умовах воєнного та післявоєнного стану* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 09.06.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 43–46.

Кравченко О. М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (м. Рига, Латвійська Республіка, 29–30.07.2022). Рига : Балтійська міжнародна академія, 2022. С. 166–169. DOI: 10.30525/978-9934-26-229-6-42

Кравченко О. М. Комерційна таємниця та конфіденційна інформація у бізнес-просторі України. *Правові та безпекові аспекти життя в Україні* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 14.10.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 15–17.

Кравченко О. М. Стан та розвиток охорони комерційної таємниці в Україні. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики* : зб. матеріалів XV Міжн. юрид. наук.-практ. конф. Присвячена 102-річчю НУК імені адмірала Макарова (Миколаїв, 28–29.12.2022). Миколаїв : НУК імені адмірала Макарова, 2022. С. 171–174. DOI: 10.36059/978-966-397-287-9-48

Кравченко О. М. Специфіка написання докторської дисертації під час дії воєнного стану в Україні. *Актуальні питання підготовки дисертацій в умовах воєнного стану* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (Рівненська область, 30.09.2023). Рівненська область : платформа українсько-польського видавництва “Liha-Pres”, 2023.

Кравченко О. М. Особливості адміністративно-правової охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні. *Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених* : зб. Матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. до Дня науки та 30-річчя Нац. академії правових наук України (Київ, 18.05.2023). Київ : Науково-дослідний інститут правотворчості та науковоправових експертиз НАПрН України, 2023. С. 608–612.

Література

1. Lydia Lundstedt. Cross-Border Trade Secret Disputes in the European Union. Jurisdiction and Applicable Law Elgar Monographs in Private International Law. UK : 2023. 289 с.

2. Кравченко О. М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

3. Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure. OJ L 157, 15.6.2016. P. 1–18. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L0943> (дата звернення: 21.11.2023).

4. Defend Trade Secrets Act of 2016. URL: <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/senate-bill/1890/text> (дата звернення: 21.11.2023).

5. Budiono Gatut L., Sawitri Ni Nyoman. Strategic Business Espionage: An Ethics and Business Practices to Gain Opportunity or Community Problems. *Studies in Business and Economics*. 2017 12 (1). С. 29–39. DOI:10.1515/sbe-2017-0003

6. Про інформацію : Закон України. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

7. Про доступ до публічної інформації : Закон України. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 17.11.2023).

8. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312> (дата звернення: 18.11.2023).

9. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> (дата звернення: 18.11.2023).

10. Про захист персональних даних : Закон України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 20.11.2023).

11. Кравченко О. М. Адміністративно-правова охорона комерційних секретів бізнесу. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах* : колект. моногр. м. Рига, Латвія: європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 449–464. DOI: 10.30525/978-9934-26-320-0-22

12. Кравченко О. М. Бізнес-шпигунство. *Сучасна парадигма публічного та приватного права в умовах сталого розвитку* : колект.

моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevniecība “Baltija Publishing”, 2023. С. 353–376 DOI: 10.30525/978-9934-26-331-6-16

13. Кравченко О. М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110–116. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-2-18

14. Кравченко О. М. Confidential information and trade secret as restricted information in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 3. С. 45–52. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-3-6

15. Кравченко О. М. Охорона конфіденційної інформації в Україні. *Екологічне право*. 2022. № 3–4. С. 29–31. DOI: 10.37687/2413-7189.2022.3-4-4.6

16. Кравченко О. М. Удосконалення охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації в Україні для інтеграції в Європейське бізнес-середовище. *Нове українське право*. 2022. Випуск 6. Т. 1. С. 211–220. DOI: 10.51989/pul.2022.6.1.29

17. Кравченко О. М. Інтеграція стандартів охорони комерційної таємниці України до європейського бізнес-середовища. *Ампаро*. 2022. Спецвипуск. Т. 1. С. 175–181. DOI: 10.26661/2786-5649-2022-spec-1-25

18. Кравченко О. М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Екологічне право*. 2023. № 1–2. С. 24–29. DOI: 10.37687/2413-7189.2023.1-2.4

19. Кравченко О. М. Інтеграція стандартів охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці України до стандартів Європейського Союзу. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4, Т. 2. С. 189–195. DOI: 10.32850/sulj.2022.4.2.29

20. Кравченко О. М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4 (81). С. 98–104. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-98-104

21. Кравченко О. М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск. № 1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475

22. Кравченко О. М. International experience of regulatory and legal protection of commercial business secrets. *Philosophy, economics and law review*. 2023. № 1. С. 285–295. DOI: 10.31733/2786-491X-2023-1-285-295

23. Кравченко О. М. Організаційно-правові заходи забезпечення охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. № 3. Т. 34 (73). 2023. С. 48–53. DOI: 10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/09

24. Кравченко О. М. Удосконалення організаційно-правового забезпечення охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. *Екологічне право*. 2024. № 1–4.

25. Кравченко О. М. Розмежування понять «конфіденційна інформація бізнесу» та «конфіденційна інформація про фізичну особу». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Спецвипуск № 1.

26. Кравченко О. М. Сучасний стан нормативно-правової охорони комерційної таємниці в Україні. *Цивільне право і процес: витоки, здобутки та перспективи розвитку*: матеріали міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 18–19.12.2020). Київ: Київський регіональний науковий центр НАПрН України, 2020. С. 105–108.

27. Кравченко О. М. Розвідувальна таємниця. *Права людини, демократія, правосуддя: проблеми, досягнення, перспективи*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 10.12.2020). Київ: Центр учбової літератури, 2020. С. 59–60.

28. Кравченко О. М. Розвідувальна таємниця як новий вид таємної інформації в Україні. *Право та закон: теорія, методологія, практика*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ: Центр учбової літератури, 2021. С. 38–41.

29. Кравченко О. М. Комерційна таємниця. *Право та закон: теорія, методологія, практика*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ: Центр учбової літератури, 2021. С. 57–61.

30. Кравченко О. М. Дистинкція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею. *Право та закон: теорія, методологія, практика*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 15.04.2021). Київ: Центр учбової літератури, 2021. С. 35–38.

31. Кравченко О. М. Конкурентна розвідка та конкурентна контррозвідка підприємства, установи чи організації. *Модернізація інститутів держави і права під впливом глобалізації*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 25.11.2021). Київ: Центр учбової літератури, 2021. С. 57–62.

32. Кравченко О. М. Intelligence secret in Ukraine. *Роль права та закону в громадянському суспільстві*: зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (Харків, 18–19.02.2022). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2022. С. 61–65.

33. Кравченко О. М. Конфіденційна інформація в Україні. *Правова держава в умовах воєнного та післявоєнного стану*: зб. матеріалів

Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 09.06.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 43–46.

34. Кравченко О. М. Конфіденційна інформація та комерційна таємниця в Україні. *Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (м. Рига, Латвійська Республіка, 29–30.07.2022). Рига : Балтійська міжнародна академія, 2022. С. 166–169. DOI: 10.30525/978-9934-26-229-6-42

35. Кравченко О. М. Комерційна таємниця та конфіденційна інформація у бізнес-просторі України. *Правові та безпекові аспекти життя в Україні* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. «Актуальна юриспруденція» (Київ, 14.10.2022). Київ : Центр учбової літератури, 2022. С. 15–17.

36. Кравченко О. М. Стан та розвиток охорони комерційної таємниці в Україні. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики* : зб. матеріалів XV Міжн. юрид. наук.-практ. конф. Присвячена 102-річчю НУК імені адмірала Макарова (Миколаїв, 28–29.12.2022). Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2022. С. 171–174. DOI: 10.36059/978-966-397-287-9-48

37. Кравченко О. М. Специфіка написання докторської дисертації під час дії воєнного стану в Україні. *Актуальні питання підготовки дисертацій в умовах воєнного стану* : зб. матеріалів Міжн. юрид. наук.-практ. конф. (Рівненська область, 30.09.2023). Рівненська область: платформа українсько-польського видавництва “Liha-Pres”, 2023.

38. Кравченко О. М. Особливості адміністративно-правової охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці в Україні. *Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених* : зб. Матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. до Дня науки та 30-річчя Нац. академії правових наук України (Київ, 18.05.2023). Київ : Науково-дослідний інститут правотворчості та науковоправових експертиз НАПрН України, 2023. С. 608–612.

Information about the authors:

Kravchenko Oleksandr Mykolaiovych,

Candidate of Law Science,

Doctoral Student

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

15, Heroyiv Oborony str., Kyiv, 03041, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-8870-7662>